

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	19 Mawrth 2024
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cynghorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol / Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awdur yr adroddiad	Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Teitl	Adroddiad Cyllid (Chwefror 2023/24)

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion am gyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2023/24. Mae'r adroddiad hefyd yn crynhoi'r wybodaeth ddiweddaraf ynghylch y Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Diben yr adroddiad yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer 2023/24.

3. Beth yw'r Argymhelliad?

3.1 Bod yr Aelodau'n nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2023/24 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arni.

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Mae'r adroddiad yn rhoi crynodeb o gyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2023/24 fel y manylir yn ei chylch yn Atodiad 1. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £250.793 miliwn (£233.696 miliwn yn 22/23). Ar hyn o bryd rhagwelir gorwariant o £2.780 miliwn (£2.840 miliwn oedd swm y gorwariant y mis diwethaf) ar gyllidebau gwasanaethau a'r gyllideb

gorfforaethol; yn bennaf o ganlyniad i wasgfeydd yng Ngwasanaethau Digartrefedd a Gofal Cymdeithasol i Oedolion, Gwasanaethau Plant a Gwasanaethau Prifffyrdd ac Amgylcheddol. Bydd y gronfa wrth gefn ar gyfer lliniaru ar y gyllideb yn talu am y gorwariant eleni, ond bydd hynny ar draul yr adnoddau sydd ar gael i ymateb i wasgfeydd annisgwyl mewn blynyddoedd i ddod. Mae gwasanaethau yn parhau i adolygu gwariant ac incwm yn eu meysydd er mwyn lliniaru effaith y gorwariant cyllidebol cyffredinol. Esbonnir cefndir y risgiau a'r rhagdybiaethau cyffredol sy'n sail i'r asesiad hwn yn Adran 6 ac Atodiad 2.

Roedd cyllideb 2023/24 yn ei gwneud yn ofynnol i nodi arbedion gwasanaeth ac effeithlonrwydd o £8.172 miliwn ac mae'r rhain wedi'u monitro yn rhan o'r broses gyffredinol o fonitro'r gyllideb.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol yn sylfaen i waith ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Manylir ynghylch y cyd-destun arwyddocaol mewn gwasanaethau sy'n egluro'r amrywiadau a'r risgiau yn Atodiad 2, ond dylid nodi'r materion canlynol hefyd:

6.1 Cyllidebau Corfforaethol – Amcangyfrifir y gellir rhyddhau £893,000 o arian at raid corfforaethol a chyllideb ariannu cyfalaf o £750,000. Cedwir arian at raid hyd nes bydd mwy o sicrwydd ar gostau ynghylch y sefyllfa ariannol derfynol a ddaw'n fwy amlwg dros yr ychydig wythnosau nesaf.

6.2 Y Gwasanaeth Addysg a Phlant – er bod pwysau ychwanegol o £2.7 miliwn wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2023/24, mae hwn yn dal i fod yn faes sy'n peri pryder. Y sefyllfa derfynol a ragwelir ar hyn o bryd yw gorwariant o £2.494 miliwn (£2.452 miliwn o'r blaen) o ganlyniad i wasgfeydd ym maes gofal cymdeithasol plant (£2.498 miliwn) ac yr oedd yr ychydig o arian a oedd dros ben yn y gwasanaethau Addysg (-£4,000) wedi lleihau'r mis hwn o ganlyniad i gynnydd yng nghostau anghenion dysgu ychwanegol.

6.3 Gofal Cymdeithasol i Oedolion a Gwasanaethau Digartrefedd – er bod pwysau ychwanegol o £8.187 miliwn wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2023/24, mae hwn yn dal i fod yn faes sy'n peri pryder. Y sefyllfa derfynol a ragwelir ar hyn o bryd yw gorwariant o £1.854 miliwn (£1.885 miliwn o'r blaen) yn sgil pwysau o fewn Gofal Cymdeithasol i Oedolion (£1.196 miliwn) a'r maes Digartrefedd (£0.658 miliwn). Mae pwysau cynyddol o fewn Gofal Cymdeithasol i Oedolion y mis hwn wedi'i wrthbwysu gan ostyngiad mewn costau Digartrefedd.

6.4 Ysgolion – Roedd y gyllideb a gymeradwyodd y Cyngor ar gyfer 2023/24 yn cynnwys cyfanswm buddsoddiad ychwanegol net o £3.03 miliwn yng nghyllidebau dirprwyedig ysgolion (heb gynnwys cynnydd mewn grantiau Llywodraeth Cymru). Yr amcanestyniad diweddaraf ar gyfer balansau ysgol i'w cario ymlaen i 2024/25 yw credyd net gwerth £1.773 miliwn, sy'n gyfwerth â gostyngiad o £7.166 miliwn yn y balans a ddygwyd ymlaen i 2023/24, sef £8.939 miliwn. Mae rhan helaeth o'r symudiad yn bodloni'r disgwyliadau gan fod a wnelo'r balansau agoriadol uchel yn bennaf â derbyn cyllid untro i'w wario ar raglenni dal i fyny ac adfer mewn ysgolion. Mae tanwariant bychan o £140,000 ar gyllidebau ysgolion sydd heb eu dirprwyo.

6.5 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn rhagdybio y bydd gostyngiad mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £812,000 o gymharu â £922,000 adeg cymeradwyo'r gyllideb. Mae'r symudiad hwn yn ymwneud â gostyngiad yn incwm rhenti amcangyfrifedig, a gaiff ei wrthbwysu gan gyfraniad is at raglen gyfalaf y CRT. Rhagwelir felly y bydd balansau'r CRT yn £756,000 ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r Gyllideb Gyfalaf o £17 miliwn yn cael ei rhannu'n bennaf rhwng gwelliannau arfaethedig yn y stoc dai bresennol (£9 miliwn) a chaffaeliadau a datblygiadau tai newydd (£8 miliwn).

6.6 - Rheoli'r Trysorlys - Ddiwedd mis Chwefror, yr oedd cyfanswm benthyciadau'r Cyngor yn £300.143 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 4.40% ac yr oedd ein buddsoddiadau ni'n £9.2 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 5.16%.

6.7 Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor i'w weld yn Atodiad 3. Cymeradwywyd Cynllun Cyfalaf gwerth £93 miliwn a'r gwariant hyd yma yw £65.6 miliwn. Mae Atodiad 4 yn cynnwys y wybodaeth ddiweddaraf am y prif brosiectau sydd wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf cyffredinol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Cyflwynwyd Asesiadau o'r Effaith ar Les ar gyfer y cynnydd yn Nhreth y Cyngor i'r Cyngor ar 31 Ionawr 2023.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, cafodd proses y gyllideb ei hystyried gan y Tîm Arwain Strategol, cyfarfodydd Briffio'r Cabinet, Arweinwyr Grŵp a chyfarfodydd Briffio'r Cyngor. Mae'r Fforwm Cyllideb Ysgolion wedi'i gynnwys yn y cynigion drwy gydol y flwyddyn. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae lefel sylweddol y gorwariant ar draws y gwasanaethau yn bryder mawr. Gofynnwyd i bob gwasanaeth ddod o hyd i arbedion yn ystod y flwyddyn drwy roi'r gorau i wariant nad yw'n hanfodol a gohirio gwariant pan fo'n bosibl. Bydd cronfa wrth gefn Lliniaru'r Gyllideb a glustnodwyd yn cael ei ddefnyddio i gefnogi'r gorwariant, ond mae'r sefyllfa bresennol yn golygu bod angen camau rheoli cadarnhaol i leihau gwariant yn ystod y flwyddyn. Mae llawer o fuddsoddiad wedi bod yn y meysydd gwasanaeth penodol hyn yn y blynyddoedd diwethaf ac mae'r pwysau yn y galw yn parhau ar y gwasanaethau. Mae gwaith sylweddol wedi'i wneud i osod cyllideb gytbwys ar gyfer 2024/25 a bydd y cynigion arbedion yn cael eu monitro'n agos drwy gydol y flwyddyn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ni ei wneud i'w lleihau?

Mae hwn yn parhau'n gyfnod ariannol arbennig o heriol ac mae'r materion gwasanaeth penodol hyn, ynghyd â phwysau chwyddiant ar draws pob gwasanaeth, yn dod yn fwyfwy anodd eu hariannu wrth i'n cyllid fethu dal i fyny â'r pwysau o ran chwyddiant, gwasanaethau a demograffeg. Mae lefel y pwysau ariannol yn ystod y flwyddyn yn lleihau ein lefel o arian at raid ar gyfer y dyfodol ac yn rhoi pwysau ar wytnwch ariannol y Cyngor wrth wynebu'r sefyllfa ariannol a ragwelir yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig. Er bod y rhagolygon ariannol yn ansicr, mae gan y Cyngor broses gyllidebol gadarn sy'n helpu i nodi'r gwasgfydd hyn a chanfod arbedion a dulliau ariannu a fydd yn helpu i gynnal cyflwr ariannol y Cyngor yn y dyfodol.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

Dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.